

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder. — Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Hulzen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds E. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Amsterdam; Mr Dr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Grootegast; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa. U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 14, Kampen; voor medewerkers: rechtstreeks aan hen of aan de administratie.

Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes. Tel. 2424 — Postrek. Nummer 406040 ten name van „DE REFORMATIE“, GOES.

Abonn.: f 4.— per halfj., buitenl. f 10.— per jaar; losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling. Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD: Hoofdartikel: De langzame haast des Heeren. 1. — Uit de Schrift: „Het Evangelie een kracht Gods“ (Rom. 1:16). — Kerkelijk leven: Gemeene gratie. — Varia oecumena. — Op en om 't kerkplein: Een vlag, die de lading niet meer dekt. — Onder de streep: De

beweging der Jongeren. 1. — Gezinsleven. — Literatuur en Kunst: Van dood en leven. — Aan een jongeren tijdgenoot: Hoe moeilijk het is, God als „eenvoudige“ te erkennen. — Groninger Brieven. — De Generale Synode der Geref. Kerken in Nederland (verslag). — Kerknieuws.

De langzame haast des Heeren¹⁾ (I)

HOOFDARTIKEL

In den titel van dit onderwerp schijnt iets niet te kloppen. Er zou namelijk gezegd kunnen worden: die twee woorden „langzaam“ en „haast“ sluiten toch elkaar uit? Ik kan wel tegen iemand, die altijd maar treuzelt, zeggen: toe man, je moet een beetje opschieten; niet zoo langzaam als je blijft. En als anderzijds er iemand is, die den heelen dag draaft en vliegt, maar ondertusschen van alles in de war stuurt door zijn haast, dan geldt van hem: haastige spoed, is zelden goed. Zoo kunnen die twee woorden dus wel afzonderlijk gebruikt worden. Maar het gaat toch niet aan ze te combineren? Ze staan in betekenis toch precies tegenover elkaar? En als we ze dan toch bij elkaar brengen: „langzame haast“, wordt dat dan geen ongerijmdheid? En wordt het pad niet heel gevaarlijk, als we nog een stapje verder gaan en niet alleen deze twee tegengestelde woorden combineren, maar dan ook nog zeggen: dát is er nu bij onzen God: de langzame haast des Heeren?

Wie zóó zou spreken bij het zien van dezen titel, schijnt heel sterk te staan. Want zeker, het is zoo: daar is bij God geen tegenstrijdigheid. Daar is bij Hem geen ja en neen tegelijk. Artikel 1 van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis zegt van Hem dat Hij eenvoudig is. Dat wil toch ook zeggen: Zijn ééne deugd zal nooit strijden met een andere deugd uit Zijn deugdenvolheid: Zijn heiligheid strijdt niet met Zijn liefde; Zijn rechtvaardigheid botst niet met Zijn barmhartigheid. Daarom is er ook geen tegenstrijdigheid in Gods werkingen, maar die vormen een schoone eenheid. Zóó schoon is die eenheid, dat wij dat pas naar menschenmaat volkomen zullen verstaan, als wij het gezegend aardrijk hebben beërfd na Christus' wederkomst.

Maar nu moet er ook méér nog gezegd worden. Het is waar: God is een-voudig. Niemand mag Zijn ééne deugd uit willen spelen tegen een andere. Maar deze geloofswaarheid geeft daarom nog niemand het recht om te denken, dat wij Hem, dien eenigen God, begrijpen kunnen; dat wij Hem met ons kleine, eindige en door de zonde verduisterde verstand „omvatten“ kunnen. Neen: als wij zeggen, dat de Heere een-voudig is, dan is dat een geloofsuitspraak. Wij geloóven zijn eenvoudigheid; wij geloóven, dat er een schoone eenheid is in de deugdenvolheid van onzen God. Wij hebben dat niet bedacht uit ons hart, maar we aanvaarden dat op Zijn gezag. Omdat Hij dit zegt in Zijn Woord, spreken wij dat ná in de belijdenisspraak van het geloóf. Zoo staan wij als kinderkens tegenover den hemelschen Vader. Kinderkens, die verlegen zijn met den rijkdom van hun Vader. Verlegen zijn die kinderkens met 's Vaders rijkdom, omdat zij Zijn rijkdom haast niet uit kunnen zeggen. Die rijkdom is zoo groot, hun taal is, tegenover dien rijkdom, zoo arm.

¹⁾ Wat hier volgt is de weergave van een toespraak gehouden op de meeting van de afdeling Friesland der Jongelingsverenigingen op Gereformeerden Grondslag, gehouden te Leeuwarden 14 Febr. 1951. Op een enkel punt heeft eenige uitbreiding plaats gevonden.

Dus is die „arme“ menscheit niet bij machte heel vaak om in één woord of in één begrip alles uit te zeggen van den Heere. Wij kunnen toch alleen maar stamelen als wij spreken over Hem. Dat betekent heusch nog niet een vallen in een barthiaanschen strik, als we zoo spreken. Want voorop blijft altijd staan: daar is bij God geen werkelijke tegenstrijdigheid, daarom mogen wij ook steeds verder worstelen om tot steeds meerder klaarheid te komen. Ook al doet zich op een gegeven oogenblik iets aan ons voor dat wij tegenstrijdig zouden willen noemen, wij zullen daarin niet rusten mogen, maar door dien schijn heen moeten dringen tot de eenheid, die als geloofswaarheid steeds bleef beleiden. Maar juist wie zóó eerbiedig en vroom tegenover zijn God wil staan, die zal van zijn eigen spreken over dien God zeggen: Mijn spreken is maar stamelen. En het ééne woord, dat wij zeggen, moet altijd weer door het andere verbeterd worden en aangevuld en tegen misverstanden beschermd en 't andere woord op zijn beurt weer door het ééne.....

Zoo kan het gebeuren, dat wij voor één werking Gods twee woorden gebruiken, die geen van beide alles zeggen; die ook allebei, als ze alleen stonden, verbetering noodig hadden, maar die in hun samenvoeging, in hun gecombineerd-zijn misverstanden willen afsnijden en de waarheid der Schrift willen doorgeven. Dat doet de belijdenis ook. Een prachtig voorbeeld is te vinden in Art. 13 van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Het gaat in dat artikel over Gods regeering. Dan komt óók ter sprake de „verhouding“ tusschen God en de zonde. Dan zegt art. 13 éénerzijds, dat er in de wereld niets geschiedt zonder Gods ordonnantie. Ook dus de zonde niet. Maar direct daarbij zegt de belijdenis: Nu is God toch geen auteur der zonde, noch heeft Hij schuld aan de zonde. En verderop in dit artikel, als het gaat over de kwade bejegening, die de vijanden Gods volk aandoen, wordt er gezegd: Wij verlaten ons op Gods voorzienigheid, want „zonder Zijn toelating en wil“ kunnen onze vijanden ons niet schaden. Zie, daar hebt ge nu dat prachtig gestamel! Prachtig, want eerbiedig-kindertlijk. „Toelating“, dat is een passief woord. Als ik iets toelaat, dan bedrijf ik het zelf niet, maar ik laat het gaan. Dát woord gebruikt de belijdenis om te zeggen: God heeft geen deel aan de zondige activiteit van onze vijanden. In dat woord „toelating“ glanst Gods heiligheid op. Dus kunnen we dát woord niet missen. Maar werd er niet meer gezegd, dan werd er geen belijdenis gedaan van den God der Schriften, maar dan verzonnen we ons een zwakken God, die aan den kant moest staan toe te kijken, hoe Zijn vijanden handelden. Daarom zet de belijdenis direct naast dat woord „toelating“ dat andere woord „wil“. Dat is echt een heel ander woord. Het schijnt zelfs alsof het ééne woord het andere uitsluit. Want van tweeën één: als ik iets toelaat, dan wil ik het eigenlijk niet; ik ben in ieder geval passief; of als ik iets wil, wel dan ben ik niet meer passief, maar actief. Dat is precies het tegenovergestelde. Ik heb niet meer de

rol van den toelattenden toeschouwer, maar ik sta er achter en ik werk er aan of ik werk er aan mee. Dus zouden we zeggen: die twee woorden botsen met elkaar: toelating en wil. Toch laten we ze beide staan, als we spreken over de „verhouding“ tusschen den Heere en de zonde. Want zeggen we „toelating“, dan zie ik Zijn heiligheid schitteren, dus heb ik dat woord nodig, dat woord is onmisbaar; maar zeg ik „wil“, dan beek ik voor Zijn majesteit en voor Zijn soevereiniteit: de zonde en de duivel en de wereld glipten niet weg onder de regeering Gods: Hij houdt de teugels en alles en ieder loopt in het toom, dat God heeft aangelegd. Dus ook dát woord kan een belijder niet missen, die over Zijn God gaat spreken. Maar: hij kan het óók niet met dat woord alléén af. Want werd er niet méér gezegd, dan alleen: God wil de zonde, dan had ik aan Zijn soevereiniteit Zijn heiligheid opgeofferd. Of neen: ook zoo zeg ik het nog verkeerd, want het was dan Zijn soevereiniteit niet meer!

Daarom: het klinkt maar o zoo stumperig en stuttelig als wij in de kerk die twee woorden naast elkaar laten staan, of als we met de Gereformeerde geloofsleer spreken over Gods „actieve toelating“, maar wie geloóft, die hoort toch in dat stamelend samenvoegen den lofzang der kinderkens op hun Vader, die in de hemelen is, dien God, die heilig is EN sovereen; zondeloos EN Regeerder over alle dingen.

Welnu, iets dergelijks — al ligt het met dit onderwerp wel weer wat anders — is er nu ook in het opschrift van dit onderwerp. Inderdaad: die twee woorden: langzaam en haast schijnen elkaar uit te sluiten; het is maar een stamelende samenvoeging en het is zeker niet bedoeld om in een uitgebalanceerden wetenschappelijken term een pracht-solutie voor te dragen voor het probleem der „gemeene gratie“ of iets dergelijks, maar wel wil in die samenvoeging doorklinken de lofzang van het geloof en van de liefde op den God van de eeuwige besluiten — den God, die lankmoedig is, maar van groote kracht.

Spakenburg.

KAMPHUIS.

UIT DE SCHRIFT

„Het Evangelie een kracht Gods“

„Want ik schaam mij des evangelies van Christus niet; want het is een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft, eerst den Jood en ook den Griek“.

Rom. 1:16.

Toen Paulus den brief aan de Romeinen schreef, was hij van plan naar Rome te gaan en ook daar, zoo de HEERE wilde, het evangelie te prediken.

Nu was Rome de hoofdstad van het machtige Romeinsche keizerrijk.

In Rome had men respect voor macht en kracht en geweld.

Rome beheerschte met zijn legers de gansche toen bekende wereld.

Van daaruit werden de Romeinsche legioenen gestuurd naar alle deelen der bewoonde wereld. En bijna alle volken hadden achtereenvolgens voor het geweld der legerscharen moeten bukken.

Wat moest Paulus daar met het evangelie beginnen? Verbeeldde hij zich, dat hij met een boodschap, een woord, eenigen invloed zou hebben en ook maar één harden Romein tot bekeering zou kunnen brengen?

Was het geen belachelijke onderneming met het

evangelie in Rome te komen en zouden die macht-aanbidders en geweld-vereërders niet zeggen: Stumper, wat doe je in de kou? Wat kracht ging er nu uit van een woord!

Paulus heeft goeden moed. Hij schaamt zich het evangelie niet.

Integendeel, het is hem een lust het te mogen verkondigen.

Want het evangelie is een kracht! Een kracht Gods!

Een kracht Gods tot zaligheid, tot redding van alle zondemachten en -krachten.

Voor ieder die het gelooft.

We willen vandaag even nadenken over de kracht van het evangelie.

Het evangelie is de blijde boodschap of de goede tijding.

Het is de boodschap, dat God alzo lief de wereld heeft gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Joh. 3:16.

Het is de verkondiging van Gods grondeloze barmhartigheid over zondaren, die den dood hebben verdiend, maar aan wien God het leven wil schenken.

Het is de goede tijding van vergeving van zonden om des bloeds van Christus' wille en van eeuwig leven en zaligheid.

Het evangelie geeft niet maar een stel begrippen over vergeving en leven, maar het biedt de vergeving en het leven zelf.

Het leert niet maar de rechtvaardiging van den goddelooze, maar door dat evangelie rechtvaardigt God den goddelooze.

En het wonderlijke en onbegrijpelijk heerlijke is, dat het evangelie geen voorwaarden stelt van dezen of dien graad van vroomheid en deugdzaamheid, maar dat het goddeloozen vrede verkondigt door het bloed van Christus.

Als we dat evangelie gehoord en geloofd hebben, dan verstaan we ook, dat het een kracht is. Een kracht, die treurende troost en schuldigen vrijspreekt en gebondenen vrijheid schenkt en dooden levend maakt.

Een goede boodschap kan in ons leven van allen dag een kracht zijn.

Stel, dat iemand zit te tobben over een schuld van duizend gulden, die hij moet betalen en hij heeft geen cent in kas. Die schuld verlamt zijn leven.

Hij ziet den deurwaarder al komen om beslag op al z'n spullen te leggen.

Als dan de schuldeischer hem de boodschap laat brengen, dat hij een streep door de schuld gehaald heeft en hem alles kwijt heeft gescholden, gaat er van zulk een boodschap dan geen kracht uit? Het leven veert weer op.

Of als iemand in angst zit over het leven van man of vrouw, zoon of dochter, vader of moeder; en daar wordt de betrouwbare boodschap gebracht, dat de doorgewande leeft en gezond en wel is, is zulk een boodschap geen kracht?

Maar zou dan de boodschap, waar en trouw, dat God al onze zonden vergeven heeft in Christus Jezus, zoodat alles goed is tusschen den HEERE en ons, dan geen kracht zijn voor hen, die beven voor Gods toorn en snakken naar dien vrede Gods, die alle verstand te boven gaat?

Zou dan de boodschap Gods, dat het bloed van Christus reinigt van alle zonden en dat onze getrouwe Zaligmaker Jezus Christus leeft en voor ons bidt en ons beschermt en bewaart tegen duivel en hel, dood en verderf, niet den moeden kracht geven, zoodat ze opvaren met vleugelen als der arenden, zoodat ze loopen en niet moede worden, wandelen en niet mat worden?

Het evangelie is een kracht Gods. Zóó almachtig, als God Zelf almachtig is.

Zóó levend, als God Zelf de Levende is.

De God van het evangelie is niet een god der wijsgeeren.

Die hebben een begrippengod geformeerd.

Die ze met hun denken uit elkaar kunnen halen en in elkaar zetten.

Waarmee ze hun spel kunnen spelen, als kinderen met hun blokkendoos.

Het evangelie is de boodschap van den levenden God.

Die zijn Zoon Jezus Christus in de wereld gezonden heeft.

Die in zijn almachtige genade de rechtvaardigen zegen en de goddeloozen in zijn toorn verdelgt. Die levend maakt en doodt. Die roept de dingen die niet zijn alsof ze waren.

Omdat het evangelie de boodschap is van den levenden God en van Jezus Christus, die éénmaal gestorven is voor de zonde, maar nu leeft in der eeuwigheid, daarom is het evangelie een kracht.

Die overzet uit het rijk van den duivel in het koninkrijk Gods.

Die trekt uit de duisternis der zonde tot het licht van Gods genade.

Die redt van den dood en geeft het eeuwige, zalige leven.

Er is een wrang versje over de machteloosheid van het evangelie.

Daarin wordt voorgesteld, dat het evangelie aan een school visschen wordt gepredikt. Ze hooren het woord geduldig aan: de snoek en de baars, de karper en de brasem, de aal en de zeelt en hoe ze meer mogen beetten.

Toen de preek uit was, zoo zegt het versje, ging ieder weer naar z'n plaats.

Maar de snoek bleef even roofziek en de baars even vraatzuchtig en de karper even lui en de aal even glad en de zeelt bleef wroeten in de modder.

Zoo zou het nu ook zijn met de prediking in de kerken.

De menschen blijven die ze waren.

Het evangelie brengt geen verandering, zet het hart niet om, het is geen kracht.

Voor eenigen tijd schreef mij iemand, dat hij met de kerk gebroken had, omdat „het aanhangen van het christelijk geloof niets in den mensch verandert, geen ontdekkende waarde heeft”.

Bij evangelisatie-bezoek is het mij tientallen malen voor de voeten geworpen: de menschen, die bij u naar de kerk gaan verschillen in niets van ons.

Het evangelie doet ze niets, het is geen kracht Gods tot zaligheid.

Als het evangelie niets gedaan heeft in ons leven, als het geen kracht Gods was tot zaligheid, dan moeten we de schuld niet aan het evangelie geven.

Maar de schuld bij ons zelf zoeken.

Het beste medicijn helpt niet, als het niet gebruikt wordt.

Het heerlijkste voedsel sterkt niet, als het niet wordt genuttigd.

Het evangelie is geen kracht in ons leven als we het niet ter harte nemen.

Het is inderdaad mogelijk, dat menschen hun leven lang naar een kerk gaan terwijl ze aan het einde van hun leven nog precies even ver zijn als aan het begin. Er zijn tal van kerkmenschen, als ik me niet vergis, die zich in niets onderscheiden van de ongeloovigen om hen heen.

Laten die menschen zich maar niet wijsmaken, dat zij het evangelie ooit echt geloofd hebben. Want het is een kracht Gods voor een iegelijk die het gelooft. Eerst den Jood en ook den Griek.

Laten we ons maar eens afvragen wat het evangelie in ons leven werkte.

Zaligheid? Leven? Troost in leven en sterven?

Dan zullen we den HEERE loven en danken voor Zijn almachtige genade.

Of heeft het in ons leven niets gedaan tot nog toe? Dan wordt het tijd dat we ons verootmoedigen wegens de zonde van ongelooft.

En dan zullen we ons moeten bekeeren en leeren acht-geven op zoo gróóte zaligheid. Over die zaligheid een volgende keer.

H. J. J.

KERKELIJK LEVEN

Gemeene gratie

We verwezen elders naar prof. Berkouwer's polemiek. Hij dacht blijkbaar, dat ons blad uitgesproken was. Maar dat was een vergissing. We gaan nog even verder.

We vragen: Heeft soms de gereformeerde theologie sterk de hand gehad in Kuypers nadrukkelijke poging tot fixatie van het beweerde noachietische verbond als uitgangspunt voor „de gemeene gratie”?

Wij gelooven het niet. Wel wijst Kuypet naar een gereformeerd theoloog (Rivetius), maar, stel dat bij hem te oogsten valt, — daarover later — dan blijft de oogst nog mager genoeg.

Trouwens, de arbeid-van-den-oogster zelf is hier, zien we wel, gedoemd tot matte vruchteloosheid. Kuypet laat zich, jammer genoeg, verstrikken in het vermoedende debat over de vraag, of het beweerde noachietische verbond, ook wel lankmoedigheidsverbond geheeten, nu particulier dan wel universeel is. Het dilemma wordt dus zóó gesteld: is dit verbond opgericht „met” allen, of alleen „met” de geloovigen-en-hun-zaad? Een dilemma, die werd ingegeven door de andere vraag: is het noachietisch verbond nu een phase van het genadeverbond, ja of neen? Indien ja, dan is het toch enkel met de geloovigen gesloten? Indien neen, dan raakt het allen; maar kán dat: een verbond oprichten met het universele mensdom?

Het is dus goed, eerst met dit dilemma, als zoodanig, af te rekenen.

Want natuurlijk is het fout. Het woord „verbond” heeft hier velen parten gespeeld. Zeker, het staat in Gen. 9:9, 11, 12, 13, 15, 16, 17 te lezen. Maar het staat ook in Jer. 33:20, 23; Hos. 2:17. Het teksten-materiaal zelf bewijst al, dat van „verbond” in allerlei zin sprake kan zijn; dat de betekenis soms niet uitkomt boven die van „beschikking”, „inzetting”, „ordinantie”, „bepaling”. Het karakter van een verbond hangt altijd af van de vraag, of er partijen zijn, en of de als partijen aangeduide instanties werkelijke partijen kunnen zijn.

Engelen, menschen, kunnen — dank zij Gods eisch en hun scheppingskarakter — optreden als „partijen”: „dag en nacht”, „zon, maan, sterren” niet. En als God, zooals hier gebeurt, in één adem (b.v. in 9:8—17) als bondpartners aanduidt, niet maar Noach-en-de-zijnen, doch ook alle levenwezens, en de aarde, en alle vleesch, alle levenwezens in alle vleesch, dat op de aarde is, dan is zonder meer duidelijk, dat het woord „verbond” hier in „ordinantie” opgaat: alleen maar: de een ondergaat ze, wordt er aan gesubalterneerd, zonder meer; de ander vindt het een feest, dat hij uit Gods mond hooren mag, dat hij als „medeweter-medewerker-Gods” in den handel ingewijd wordt, en dat hij weten mag, dat hem en zijn zaad, in den geloofsweg althans, de gestelde ordening tot draaggrond van welkome zegen wezen zal. Er is dan ook een ingrijpend verschil tusschen Gen. 6:18 en 9:9, 10 v. In 6:18 gaat het niet over de onderhouding der schepping, niet over de kosmische therapie; want de schepping is geen verbond; een verbond kan alleen worden opgericht MET existerende partners; en gaat het op in een beschikking over doode wezens, anorganische stof, redeloos gedierte, planeten, dag-en-nacht, seizoenen, welke beschikking deel uitmaakt van een aan partners Gods („medeweters-medewerkers”) ten goede komende heilsbeschikking, en heilsoeconomie, dan moet die beschikking worden aangekondigd ten overstaan van zulke existerende en toehorende partners. Maar in 9:8—17 is een beschikking Gods, die wel degelijk het thema: kosmische therapie betreft, en den tweeden menscheidsvader daarvan aankondiging doet. Niet dat ze ópgaat in een afkondiging van die kosmische therapie; want die was er geweest en zal er zijn, zoolang er geschiedenis zal wezen; neen: er is óók een toezegging aangaande de positie van Noach: deze wordt tweede patriarch, leidt een nieuwe wereldperiode in, en zal geen derden zondvloed (mabbul) hebben af te wachten of te vreezen: de nu aangebroken periode (het „tweede waereldronk”, Bilderdijk) zal niet worden gestoord, of afgebroken door een nieuwen zondvloed, of, scherper gezegd, door een nieuwen „mabbul” (Gen. 6:17; 7:6; 7:7, 10, 17; 9:15); de nieuwe periode zal de laatste zijn, er komt geen „derde waereldronk”. Het woord mabbul duidt volgens B. Jacob aan: versterking, vernietiging, verwoestingskatastrofe alzo; volgens hem is het afgeleid van een stam, die ook aan 't hebreuwsche woord voor „lijk” zijn vorm gegeven heeft.

En juist omdat Gods toezegging: geen universele mabbul als storende factor, als interims-caesuur meer, alle kosmische wezens raakt, worden deze — maar dan natuurlijk alle naar hun aard — erin betrokken. Noach wordt aangesproken, en de levenwezens, etc. deelen in het goddelijk plan: Hij handelt „over hen”, „zonder hen”.

Met Noach echter handelt God natuurlijk anders. Toch is ook Noach in dit „verbond” ten deele met die „levenwezens” één. En staat hij — weer ten deele — met hen op één lijn. Dat hebben reeds die gereformeerde theologen begrepen, die zich hebben uitgelaten over het verschil tusschen „belofte” en „belofte”. Er zijn, zoo zegt, naast Ursinus, onder vele anderen b.v. Zanchius, tweeërlei beloften Gods: conditioneële en kategorische. De conditioneële worden gegeven „op conditie” (hetgeen natuurlijk nooit remonstrantsch is op te vatten): dat betekent dus: het beloofde goed komt alleen „in den weg des geloofs”; m.a.w., wie niet gelooft, krijgt het niet in handen. Maar kategorische beloften zijn beloften, die zeker en gewis zullen geschieden, al gelooft ook geen mensch eraan. En tot zulke beloften nu rekent Zanchius de aan Noach, we kunnen beter zeggen: de ten overstaan van Noach, door God gedane toezegging, die meteen het karakter van een diathéke, een aanzegging, een beschikking had: dat de aarde niet meer door water zal vergaan; want als ze straks vergaat, zal het „door vuur” zijn (2 Petr. 3:10, 12; Jes. 34:4). De regenboog is dus bij Zanchius een teeken van een kategorische belofte, principieel te onderscheiden — omdat de beloften onderscheiden zijn — van het teeken in het genadeverbond, het sacrament dus. Niet, dat het sacraments-teeken anders is in zichzelf, want een teeken is een dikke streep onder een „diploma”, een gesproken in houd, een „woord”; dat geldt ook van den regenboog. Doch het verschil ligt in het kader, binnen hetwelk het teeken een functie heeft. Het teeken is zonder woord niets.

En het onderhavige woord, in casu dus Gods aanzegging, dat er geen tweede vloed komen zal, gaat zeker door, ook al gelooft Noach het niet. Want het is geen particuliere belofte aan hem, doch een stellig voornemen van God, dat zich veel wijder uitstrekt dan tot Noach, zijn gezin, de kerk, de menschen. Alleen maar: deze Noach, die, doordat God hem ontmoet, en hem tot vertrouwden bondgenoot maakt, wordt aangesteld tot „Gods medeweter en medewerker”, deze Noach kan, zich verblijdende in Gods werken, en Gods werken als werken van „den Váder van onzen Heere Christus” aanmerkende, gelijk ze immers zijn, uit hetgeen God zich voorgenomen en hem bekend gemaakt, zijn winst behalen. Uit alle tijden, die God uit de schatkamer van zijn eeuwigden wil te voorschijn brengt, mag hij, die Noach, „gelegenheden” nemen voor zijn

zaad, zijder wereld, ham ged nu bereid bodem l en vrouw bestek. I Heidegge door een storend i proces v terugkon die na d ligt, of t

In dit Heidegge gesproke leeraars van-den-l welke fo zijn, en r aans wi datie tot schappell „bradutē genhangt maar los voor de meert Dat zegg men zegt celer: het ande „w a a r op dezelf als waar ren kind als waar heeft ge rustig ze is bang, Deut. 32 sen, Jah lang zou (er staa 41:16, 22:3; D 10:5). I nen, die lendenen

Ons du ter van heft van ten doen

We ku soms de kelijk is gemeene-nemen in

We an punten s

a) In l een man als het e noachietie Kuypet (den zond dingen dinge kelijk ne hier ligge opbouw ' tie", die Die „niet dan in v alleen, m Tweemaa „afgebrol gaan van met den niet mee eerst spr men zou voorloopi „vast uit „vermoed die nieuw bekende zomer en Maar H de oude c

b) Ook reeds eer tuigen. Z het wel Pelagius) te voor e bedorven beeld ges de zonde haar „uit gratie? C treft: Ca het subat

1) : non ales Del